

POSTANOWIENIE

Dnia 28 listopada 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dorota Rysińska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jacek Sobczak

SSN Józef Szewczyk

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 28 listopada 2012 r.,

wniosku obrońcy B. M. o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym orzeczeniem Sądu Apelacyjnego z dnia 3 sierpnia 2011 r., utrzymującym w mocy orzeczenie Sądu Okręgowego z dnia 12 kwietnia 2011 r.,

p o s t a n o w i ł:

- 1. oddalić wniosek;**
- 2. kosztami sądowymi postępowania w przedmiocie wznowienia obciążyć B. M.**

UZASADNIENIE

Orzeczeniem z dnia 12 kwietnia 2011 r. Sąd Okręgowy, na podstawie art. 17, 21a ust. 1, 2, 2a, 2b ustawy-z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944- 1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2007 r., Nr 63, poz. 425 ze zm.) stwierdził, że (I.) B. M. złożył (jako radca prawny) niezgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne i orzekł wobec lustrowanego (II.) utratę - na okres 5 lat - prawa wybieralności w wyborach do Sejmu, Senatu i Parlamentu Europejskiego oraz w wyborach powszechnych organu i członka organu jednostki samorządu terytorialnego oraz organu jednostki pomocniczej jednostki samorządu terytorialnego, której obowiązek wynika z ustawy, a także orzekł (III.) zakaz - na okres 5 lat - pełnienia funkcji publicznej, o której mowa w art. 4 pkt. 2-54 cytowanej powyżej ustawy (zwanej dalej ustawą lustracyjną).

Powyższe orzeczenie zaskarżył obrońca lustrowanego B. M., który w apelacji - przy pomocy zarzutów błędu w ustaleniach faktycznych zaskarżonego orzeczenia oraz obrazy przepisów art. 5 § 2 i art. 7 k.p.k. - zakwestionował trafność przyjętego stwierdzenia, że lustrowany złożył niezgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne. Ponadto, odnośnie do rozstrzygnięcia zawartego w pkt. III., zarzucił niezgodność orzeczonego na 5 lat zakazu pełnienia funkcji publicznej, o której mowa w art. 4 pkt. 47 ustawy lustracyjnej z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 kwietnia 2011 r., sygn. akt K 19/08 (Dz. U. Nr 89, poz. 514) w zakresie, w jakim zaskarżone orzeczenie w swojej treści narzuca, w sposób sprzeczny z art. 2, art. 65 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, bezwzględny charakter sankcji dyscyplinarnej zastosowanej wobec lustrowanego oraz surowość tej sankcji, z pominięciem uprawnień w tej materii organów samorządu radców prawnych. Na tej podstawie skarżący wnosił o zmianę zaskarżonego orzeczenia i stwierdzenie, że lustrowany złożył zgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, a z ostrożności procesowej domagał się zmiany zaskarżonego orzeczenia w pkt. III. przez usunięcie z treści orzeczenia tej jego części i dostosowanie jego treści do brzmienia wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 kwietnia 2011 r. w zakresie orzeczonej sankcji.

Orzeczeniem z dnia z dnia 3 sierpnia 2011 r. Sąd Apelacyjny utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie, uznając za niezasadne wszystkie przytoczone zarzuty rozpoznanej apelacji.

Powyższe orzeczenie nie zostało zaskarżone w drodze kasacji.

Obecnie, w dniu 25 czerwca 2012 r., obrońca B. M. wystąpił z wnioskiem o wznowienie opisanego postępowania. We wniosku tym, powołując się na przepisy art. 540 § 2 k.p.k. oraz art. 440 k.p.k. w zw. z art. 542 § 1 k.p.k. i art. 544 § 2 k.p.k. wniósł o uchylenie orzeczeń Sądów obu instancji w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu. Wniósł ponadto o zaliczenie w poczet dowodów pisma Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 13 kwietnia 2012 r. zawierającego stanowisko co do rozpatrywanego przezeń wniosku obrońcy o wystąpienie w niniejszej sprawie z kasacją.

Z uzasadnienia wniosku o wznowienie postępowania wynika, że wskazaną w *petitum* jego podstawę, wymienioną w art. 540 § 2 k.p.k., obrońca łączy ze stwierdzeniem, iż orzeczenie wobec lustrowanego zakazu pełnienia funkcji

publicznej wskazanej w art. 4 pkt. 47 ustawy lustracyjnej (radcy prawnego) nastąpiło z „rażącym naruszeniem prawa”, tj. art. 21 f ust. 1 w zw. z art. 21 e ust. 1 i 3 w zw. z art. 4 pkt. 47 tej ustawy. Zdaniem obrońcy *„obydwa Sądy nie miały prawa orzec wobec lustrowanego zakazu pełnienia funkcji radcy prawnego ani, co jest tego następstwem, określać czasu trwania tego zakazu”*, ponieważ z wymienionych przepisów wynika, że w zakresie ewentualnej utraty uprawnień zawodowych - w konsekwencji złożenia nieprawdziwego oświadczenia lustracyjnego - radca prawny podlega orzecznictwu dyscyplinarnemu swojego samorządu zawodowego, a *„dalszą konsekwencją powyższego jest sprzeczność tej części orzeczenia opartej na przepisie art. 21 f ust. 1 ustawy (...) z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 19 kwietnia 2011 r. - K 19/08, w którym orzeczono o niezgodności tego przepisu z art. 2, art. 65 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 1 Konstytucji RP w zakresie w jakim dotyczy osób pełniących funkcje publiczne wymienione w art. 4 pkt. 13-16, 47 i 48 ustawy”*.

Z kolei podstawę wymienioną w 440 k.p.k. w zw. z art. 542 § 1 k.p.k. i art. 544 § 2 k.p.k., ujętą w uzasadnieniu wniosku jako „zarzut rażącej niesprawiedliwości orzeczenia” jego autor opiera na argumentacji negującej prawidłowość przyjętych prawomocnie ustaleń, że lustrowany B. M. złożył podpis na deklaracji o współpracy ze Służbą Bezpieczeństwa oraz że podjął on takową świadomą, tajną współpracę, przekazując informacje komukolwiek szkodzące, bądź służące represjonowaniu opozycji demokratycznej, czy dezintegracji środowiska pracowniczego.

W pisemnym stanowisku co do tego wniosku Dyrektor Biura Lustracyjnego Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu wniósł *„o stwierdzenie, że brak jest podstaw do wznowienia w trybie art. 540 § 2 k.p.k. prawomocnie zakończonego postępowania”*.

W uzasadnieniu tego stanowiska Dyrektor Biura Lustracyjnego IPN zauważył, że w sprawie nie zachodzą przesłanki wznowienia postępowania wymienione w art. 21 d ustawy lustracyjnej w zw. z art. 540 § 2 k.p.k. Odnosząc się do wyrażonego we wniosku poglądu, dotyczącego wyroku Trybunału Konstytucyjnego w sprawie K 19/08, podkreślił - cytując fragment jego uzasadnienia - że Trybunał nie zakwestionował możliwości orzekania wobec m.in. radców prawnych (tak jak wobec innych obywateli) zakazu pełnienia wskazanych w ustawie funkcji publicznych (a więc treści przepisu art. 21 a ust. 2b ustawy, na podstawie którego zapadło rozważane orzeczenie) oraz utraty biernego prawa

wyborczego, ale za sprzeczne z Konstytucją uznał narzucenie sądom dyscyplinarnym możliwości wymierzania jedynie kary skutkującej pozbawieniem pełnionej funkcji publicznej. Autor stanowiska wyraził ponadto zdanie, że użyte we wniosku stwierdzenia o braku dowodów na współpracę lustrowanego z organami bezpieczeństwa państwa PRL są jedynie polemiką z prawomocnie dokonanymi ustaleniami faktycznymi i nie zawierają żadnych nowych, nieznanych wcześniej sądowi faktów czy dowodów wskazujących na to, że prawomocne orzeczenie jest oczywiście niesłuszne.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

I. Przedstawiony powyżej wniosek należy uznać za chybiony, jako wniesiony z brakiem respektu dla unormowań regulujących podstawy wystąpienia z wnioskiem o wznowienie prawomocnie zakończonego postępowania.

1. Wnioskodawca nie przywiązał, po pierwsze, dostatecznej wagi do tego, że wniosek o wznowienie postępowania jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego skuteczne (lub dopuszczalne) wniesienie jest m.in. możliwe tylko przy wskazaniu jednej z podstaw wznowieniowych, które w sposób konkretny i ścisły zostały określone w ustawie. Wskazanie zatem przez skarżącego, który dąży do wzruszenia prawomocnego rozstrzygnięcia przeprowadzonego postępowania, innych podstaw wniosku niż zostały przewidziane w zamkniętym ich katalogu, uregulowanym ustawą, albo też podanie takich okoliczności, które nie mieszczą się w zakresie uwidocznionej w tym wniosku podstawy wznowieniowej nie może przynieść oczekiwanego rezultatu.

2. Treść wniosku dobitnie też przekonuje, że wnioskodawca zignorował ten oczywisty fakt, iż złożony przezeń wniosek o wznowienie dotyczy postępowania uregulowanego w ustawie z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2007 r., Nr 63, poz. 425 ze zm., dalej ustawa lustracyjna). W konsekwencji, we wniosku tym nie przywołał żadnego z przepisów art. 21 d ustawy lustracyjnej, który normuje instytucję wznowienia postępowania lustracyjnego, lecz wskazując merytoryczne (także formalne) podstawy wniosku ograniczył się li tylko do podania przepisów kodeksu postępowania karnego.

Przypomnieć zatem wypada, że art. 21d ustawy lustracyjnej w ustępie 1. stanowi, iż do wznowienia postępowania lustracyjnego stosuje się wprawdzie przepisy Kodeksu postępowania karnego, ale odpowiednio i w zakresie

nieuregulowanym przepisami ustawy lustracyjnej. Zestawienie tego unormowania z pozostałymi przepisami art. 21 d ustawy lustracyjnej, jak również z przepisami rozdziału 56 k.p.k. pozwala łatwo stwierdzić, że w omawianym postępowaniu lustracyjnym przewidziano, po części, autonomiczne wobec przepisów postępowania karnego podstawy jego wznowienia (art. 21d ust. 2 pkt. 1 i 2), jak i określono specyficzne materialne (art. 21 d ust. 3) i formalnoprawne warunki rozpoznania złożonego wniosku (art. 21 d ust. 4 i 5 ustawy lustracyjnej). Nietrudno wobec tego również dostrzec (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 stycznia 2008 r., II KO 25/06, lex 362207), że wniosek o wznowienie postępowania lustracyjnego może być oparty na podstawach określonych w art. 21 d ust. 2 pkt. 1 i 2 ustawy lustracyjnej - wyłączającym przyczyny określone art. 540 § 1 k.p.k., jak również - z mocy art. 21d ust. 1 ustawy lustracyjnej, na podstawach sprecyzowanych w art. 540 § 2 i 3 k.p.k. Nie można też z góry wykluczyć możliwości wystąpienia z wnioskiem wskazującym na powody z art. 540b § 1 pkt. 1 k.p.k., natomiast wznowienie postępowania z przyczyn określonych w art. 542 § 3 k.p.k. następuje z urzędu a nie na wniosek strony.

W tym świetle wyraźnie więc widać, że prawnie uzasadnione jest wystąpienie z wnioskiem o wznowienie postępowania lustracyjnego na podstawie art. 21 d ust. 1 ustawy lustracyjnej w zw. z art. 540 § 2 k.p.k., przywołanym w rozważanym wniosku, natomiast uzasadnienia takiego zupełnie nie znajduje odwołanie się w tym wniosku do art. 440 k.p.k. (jako podstawy wznowieniowej) oraz do art. 542 § 1 k.p.k. (jako formalnego umocowania złożenia wniosku). Już w tym miejscu wypada dodatkowo podkreślić, że w myśl reguł rządzących wznowieniem postępowania karnego, mających odpowiednie zastosowanie w postępowaniu lustracyjnym, rażąca niesprawiedliwość orzeczenia (art. 440 k.p.k.) w ogóle nie stanowi przesłanki wznowienia. Jej zastosowanie wyklucza (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 sierpnia 2002r., WO 12/02, OSNKW 2002, z. 11-12, poz. 110) art. 540 k.p.k. (w postępowaniu lustracyjnym także art. 21 ust. 2 ustawy lustracyjnej).

3. Ominął wreszcie wnioskodawca - co w sumie najważniejsze - **samą istotę instytucji wznowienia postępowania, z której jednak wynika, że ów nadzwyczajny środek zaskarżenia, z zasady, nie służy kontroli poprawności prawomocnego rozstrzygnięcia sądowego w świetle przepisów prawa materialnego lub procesowego - obowiązujących w dacie prawomocnego**

osądu sprawy (także pod kątem współmierności kary), lecz wzruszeniu prawomocnie zakończonego postępowania na podstawie okoliczności, które wyszły na jaw, zostały stwierdzone lub zaistniały po wydaniu rozstrzygnięcia końcowego i które świadczą o tym, że rozstrzygnięcie to jest niesłuszne lub dotknięte wadą prawną. Podkreślić też trzeba, że celem wniosku strony o wznowienie postępowania jest wzruszenie orzeczenia kończącego postępowanie sądowe z przyczyn, które generalnie zaistniały niejako poza przeprowadzonym procesem (pewien wyjątek określa tu art. 540b k.p.k.), nie zaś w jego przebiegu.

Dla uwypuklenia powyższego, w nawiązaniu do treści wniosku, warto dodać, że do kategorii wspomnianych przyczyn należy zaliczyć, rzecz jasna, nie tylko ujawnienie się nowych faktów i dowodów nieznanych przedtem sądowi, wskazujących - w postępowaniu lustracyjnym - na to, że prawomocne orzeczenie z powodu tychże nowych faktów i dowodów jest oczywiście niesłuszne (art. 21d ust. 2 pkt. 2 ustawy lustracyjnej). Należą też do niej (z wymienionym wyżej wyjątkiem) pozostałe podstawy wznowienia postępowania na wniosek strony, a więc zarówno stwierdzenie prawomocnym wyrokiem - nieznanego w zakończonym prawomocnie procesie (z reguły ujawnionego po jego zakończeniu) - faktu dopuszczenia się w związku z tym procesem przestępstwa, mogącego mieć wpływ na treść orzeczenia (art. 21 d ust. 2 pkt. 1 ustawy lustracyjnej), jak i kolejne, określone w przepisach k.p.k. i mające odpowiednie zastosowanie w postępowaniu lustracyjnym powody. **Do kategorii tych przyczyn należy więc także, przewidziane w art. 540 § 2 k.p.k., stwierdzenie przez Trybunał Konstytucyjny niezgodności m.in. z Konstytucją przepisu prawnego, na podstawie którego zostało (wcześniej) wydane prawomocne orzeczenie sądowe lub inna ostateczna decyzja lub rozstrzygnięcie.**

II. W świetle powyższych uwag, których niezbędność poczynienia dyktowała argumentacja rozważanego wniosku o wznowienie postępowania lustracyjnego, całkiem jasno rysują się powody, dla których wnioski ten mija się z postawionym celem.

1. Analizowany wywód świadczy dobitnie, iż żądanie w części podnoszącej zarzut oczywistej niesprawiedliwości prawomocnego orzeczenia lustracyjnego, niezależnie od już opisanych jego jednoznacznych uchybień, nie spełnia zasadniczych kryteriów wniosku o wznowienie postępowania lustracyjnego, o ile w

ogóle przyjąć, że wniosek w tej części został oparty na podstawie art. 21 d ust. 2 pkt. 2 ustawy lustracyjnej. Jak celnie zauważa Dyrektor Biura Lustracyjnego IPN, przytoczone twierdzenie wniosku, że prawomocne orzeczenie jest oczywiście niesłuszne nie zostało związane ze wskazaniem nowych, nieznanych wcześniej sądowi faktów czy dowodów, lecz w istocie oparto je tylko na gołosłownym zakwestionowaniu ustaleń faktycznych poczynionych w prawomocnie zakończonym postępowaniu. Na to zaś, że wniosek o wznowienie postępowania tak sformułowany być nie może od lat wskazuje także orzecznictwo Sądu Najwyższego (zob. m.in. postanowienie SN z dnia 30 kwietnia 1977 r., IV KO 3/77, OSNKW 1978 z. 1, poz. 15; postanowienie SN z dnia 24 listopada 1994 r., III KO 67/94, lex 22092). Oczywiście jest zatem, że opisana część wniosku, wskazująca jako podstawę wznowienia przepis art. 440 k.p.k., nie znajduje żadnych podstaw prawnych, nawet ocenianych - przez pryzmat treści art. 118 k.p.k. - na tle dyspozycji art. 21d ust. 2 pkt. 2 ustawy lustracyjnej.

2. Gdy chodzi z kolei o drugą z podstaw wskazanych w rozważanym wniosku o wznowienie postępowania lustracyjnego - określoną w art. 21 d ust. 1 ustawy lustracyjnej w zw. z art. 540 § 2 k.p.k., to równie jest oczywiste, że sytuacja objęta dyspozycją tego ostatniego uregulowania w niniejszym postępowaniu nie zachodzi. Faktem jest, że wskazywanym we wniosku wyrokiem z dnia 19 kwietnia 2011 r., K 19/08, Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności z Konstytucją przepisu art. 21f ust. 2 zd. 1 ustawy lustracyjnej. Rzecz jednak w tym, że do powstania w porządku prawnym wynikających z tego wyroku skutków prawnych doszło z dniem 29 kwietnia 2011 r. (wraz z datą ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Nr 89, poz. 514) - a więc jeszcze przed wydaniem przez Sąd Apelacyjny, w dniu 3 sierpnia 2011 r., orzeczenia prawomocnie kończącego postępowanie lustracyjne w niniejszej sprawie. Nie da się więc powiedzieć, że prawomocne orzeczenie rozstrzygające niniejsze postępowanie lustracyjne zostało wydane na podstawie niezgodnego z Konstytucją przepisu, którego sprzeczność z ustawą zasadniczą została (następnie) stwierdzona orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego. Stan normatywny wynikający z przytoczonego wyroku Trybunału Konstytucyjnego obowiązywał przecież w chwili orzekania Sądu Apelacyjnego, a nawet był przedmiotem jego rozważań (także na tle art. 21 a ust. 2b ustawy lustracyjnej) w związku z podniesionym zarzutem odwoławczym. Powyższe jednoznacznie zatem przekreśla zasadność wniosku wywodzącego żądanie

wznowienia postępowania lustracyjnego na wskazywanej w tym wniosku podstawie, z odwołaniem się do wynikających z wyroku Trybunału Konstytucyjnego zmian stanu prawnego. Przy braku tej kardynalnej przesłanki omawianej tu podstawy wznowieniowej, żadnego znaczenia nie ma więc już to, czy wskazywany przepis art. 21f ust. 2 zd. 1 ustawy lustracyjnej (w brzmieniu wynikającym wszak z orzeczenia Trybunału) powinien znaleźć się w podstawie rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego - jak podnosi wnioskodawca (przywołując także opinię Rzecznika Praw Obywatelskich ze skierowanej doń informacji), czy też stanowi on w istocie podstawę orzekania tylko dla sądu dyscyplinarnego - jak wskazuje w swym stanowisku Dyrektor Biura Lustracyjnego IPN.

Już tylko na marginesie można dodać, że sama motywacja wniosku w omawianej części przekonuje, że jego sedno sprowadza się w rzeczywistości do podniesienia pod adresem prawomocnego orzeczenia Sądu odwoławczego zarzutu rażącego naruszenia prawa, mającego istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia o zakazie pełnienia przez B. M., w okresie 5 lat, funkcji publicznej radcy prawnego. Rozpoznanie w trybie nadzwyczajnym takiego zarzutu byłoby hipotetycznie możliwe, ale tylko wówczas, gdyby w stosowny sposób został on wysunięty w innym, skutecznie wniesionym nadzwyczajnym środku zaskarżenia, jakim jest kasacja. Z możliwości wystąpienia z tą skargą (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2009 r., II KK 41/09, OSNKW 2010, z. 1, poz. 4) lustrowany (jego obrońca) jednak nie skorzystał, co wszelako w najmniejszym stopniu nie uzasadnia czynienia w tej kwestii rozważań w niniejszym postępowaniu, z perspektywy podstaw wznowieniowych.

III. Przeprowadzony wywód prowadzi zatem do jednoznacznej konkluzji, że rozpoznany wniosek, w całości, nie zasługuje na uwzględnienie .